

4. Концепція «100 днів якості Національної поліції України» [Електронний ресурс]// Офіційний сайт Національної поліції України. Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1714126>

5. Сайт Шведської національної ради з попередження злочинності (Brottsforebyggande Paget) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bra.se/bra/bra – in – english>

6. Сайт асоціації Rodzina Policyjna поліції Польщі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://polis.osce.org/countries>

7. Сайт Biuro Prewencji поліції Польщі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.policja.pl/portal/pol/137/73019/Zadania_Biura_Prewencji.html

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА ЗМІ У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ТА ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Мельничук Т.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національний університет «Одеська юридична академія»*

У суспільстві постмодерну забезпечення безпеки від загроз криміногенного характеру є публічною функцією держави, не дивлячись на тенденційність розширення приватно-правових начал системи кримінальної юстиції. В українських реаліях надмірно триваючого транзитивного періоду протидія злочинності також є прерогативою та компетенцією спеціально-уповноважених державних органів. Втім аксіоматичною визнана результативність стратегій протидії злочинності, які засновані на взаємній співпраці та довірі державних антикримінальних інституцій та громадянського суспільства.

Інфляційність численних законодавчих новел, безсистемність та непослідовність створення нових агенцій правоохоронного профілю в Україні відображає крайній варіант правового ідеалізму управлінців вищого рівня та девіантність політики протидії злочинності в цілому. На фоні суспільного запиту на справедливість, доброчесність та правопорядок, високих очікувань та разом з цим все ще не усуненої поляризації-прірви між владою, інститутами громадянського суспільства та населенням слово «реформи» викликає обернений ефект – замість підтримки та сприяння соціуму, різка критика, несприйняття, подекуди саботаж.

Реформа поліції в Україні, розпочата у 2015 році, та долучені до неї проекти, зокрема «Моя нова поліція: громадська підтримка реформи Національної поліції», разом із завданнями деполітизації поліції, прозорості кадрового добору, результативності реагування на злочини та правопорушення, покликані забезпечити інтегративну функціональність суспільства у протидії

злочинності, ефективну комунікацію та громадо-орієнтованість поліції на принципах community policing.

Не зважаючи на впроваджувану в Україні ідею транспарентних відносин національної поліції із суспільством, діяльність поліції здебільшого має оперативний характер, саме тому такі взаємовідносини є специфічними, а відкритість апріорі обмеженою, хоча і виправдано в інтересах результативності протидії злочинності.

Оскільки громадськість широкого загалу є масовим користувачем інформації, що неминуче диктується епохою інформаційного суспільства, так звані масмедіа (а тому числі соціальні медіа) як інститут справляють суттєвий вплив на відносини поліція-громадськість, виступаючи своєрідним взаємним рупором, комунікативним каналом.

У структурі національної поліції України функціонують спеціальні підрозділи, що відповідають за налагодження взаємозв'язків із громадськістю та засобами масової інформації: прес-служби, відділи зв'язків із громадськістю. Співробітники прес-служб поліції повинні демонструвати не лише правничу професійність, але й навички подання кримінологічно значимої, якісної за формою та за змістом інформації. Зокрема, оприлюднювані відомості про злочин чи особу злочинця повинні максимально відповідати фактичним обставинам справи, але разом з цим не порушувати вимоги, встановлені чинним законодавством щодо таємниці слідства, захисту персональних даних та, що суттєво важливо, враховувати тактичні кроки розкриття злочину, тому не зашкодити. Окремі подробиці щодо потерпілих від злочинів повинні бути співмірними з етичними міркуваннями з метою уникнення третинної віктимізації.

Поряд з цим журналісти, які висвітлюють проблематику криміногенної ситуації, повинні бути обізнаними з обмеженнями поширення оперативної інформації, яка стала їм відома у зв'язку з професійною діяльністю, володіти правничою термінологією тощо. Враховуючи те, що діяльність більшості ЗМІ нині має комерційний характер, журналістам іноді важко втриматися від «вільної інтерпретації» та емоційного забарвлення матеріалу, що повинен забезпечити «сенсацію» (=рейтинговість каналу, видання). Як свідчить практика, рівень довіри населення до ЗМІ вищий, ніж до правоохоронних органів, тому навіть недостовірна точка зору, опублікована чи висвітлена на телебаченні, у купі з низькою культурою споживання інформації сприймається населенням як така, що відповідає дійсності, формує викривлену громадську думку, що є неприпустимим.

Актуалізує окреслену проблему висвітлення криміногенної ситуації загальна тенденція використання в ЗМІ так званої «постправди» (post-truth, визнане словом року за версією Оксфордського словника у 2016 році), тобто «обставин, за яких об'єктивні факти менш важливі для формування громадської думки, ніж відсилання до емоцій і особистих переконань».

Взаємний професіоналізм, врахування зазначених та інших вимог, уникнення проблем покликані забезпечити ефективність комунікації та раціоналізації діяльності як поліції, так і ЗМІ.

Взаємодія національної поліції та ЗМІ у протидії злочинам та правопорушенням виконує наступні завдання:

1. Інформування громадськості про стан злочинності та заходи протидії злочинності. Типові помилки, яких слід уникати щодо цього напрямку – це надмірна «драматизація» зла, тобто неповне висвітлення статистичних даних про кількість виявлених злочинів та їх динаміку або неправильна їх оцінка, які створюють хибне враження про ріст злочинності у геометричній прогресії, хоча насправді рівень зменшується, або збільшення є типовим (наприклад, сезонним у літній період в курортних містах). Яскраві приклади: фактично залякування населення так званім Законом Савченко, рівень рецидиву після застосування якого оцінювався в ЗМІ на рівні 10%, при цьому поза увагою журналістів залишилось те, що офіційна загальна частка рецидиву в Україні становить 12-15%, а за кримінологічними дослідженнями з урахуванням латентності усі 26 %. Крім того, переважна кількість контенту про злочинність пов'язана із новинами чи статтями про тяжкі насильницькі злочини, «модні» терористичні чи посадові злочини, хоча за офіційними даними 60% від усіх злочинів в Україні становлять звичайні крадіжки. Це створює у споживачів інформації хибну думку про структуру злочинності. Таким чином у населення формується страх перед злочинністю та психологія навченої безпорадності.

Деякі публікації «забувають» про презумпцію невинуватості. До набрання рішення суду дається нібито остаточна оцінка вини певної особи, що не тільки формує неправильні перцепції серед громадськості, але й тягне за собою низку позовів про захист честі, гідності та ділової репутації.

2. Одержання допомоги від населення у вирішенні проблем забезпечення правопорядку – розширення джерел інформації, необхідної для встановлення обставин, які мають значення для розслідування злочину, або виявлення прихованих (латентних) злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили.

Потреба у використанні ЗМІ при розкритті злочинів традиційно визначалася і буде визначатися браком або повною відсутністю інформації про подію злочину та причетних осіб, необхідністю встановлення потерпілих, очевидців і свідків; неможливістю отримати відомості іншим способом тощо.

Завдяки цьому підтримується зворотній зв'язок з населенням – ЗМІ дозволяють отримати поліції інформацію, що стала їм відома від аудиторії користувачів або отримана у процесі так званих журналістських розслідувань. Очікуваний ризик при цьому полягає у тому, що отримана інформація не завжди є достовірною.

Крім того, з тактичних та оперативних міркувань поліція може цілеспрямовано подавати через ЗМІ дезінформацію, орієнтовану перш за все на потенційних чи реальних злочинців з тим, щоб спонукати їх відмовитися від вчинення злочину або так чи інакше викрити себе.

З метою ефективного виконання цього завдання особливу увагу слід приділити ситуаціям свого роду конфлікту інтересів, коли мас-медіа виявляють та висвітлюють злочини чи зловживання працівників правоохоронних органів, в тому числі поліції. Необхідні додаткові правові та

організаційні гарантії для неупередженої перевірки інформації та належного реагування.

3. Віктимологічна профілактика злочинів на основі орієнтуючої інформації про способи вчинення злочинів та осіб, які їх вчинили; усунення причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів.

Позитивним є досвід Латвії, де програмою співпраці поліції та ЗМІ розширене коло публікацій, пов'язаних із навчанням нормам безпечної поведінки.

Окремою є проблема «дозування» інформації про злочинців, яка подається в цілях безпеки, за прикладом та аналогом Закону Меган (США, 1994), який передбачає інформування населення про вихід на свободу осіб, засуджених за сексуальне насильство над неповнолітніми; Закону Джейкоба Веттерлінга (США, 1996), який встановлює обов'язок осіб засуджених повідомляти про зміну місця проживання, роботи протягом 10 років або позитивно та відповідне оприлюднення змін.

Серед ризиків також віджилантизм, тобто застосування самосуду або розправи над злочинцями при поданні матеріалів провокуючого характеру.

4. Формування ставлення нульової толерантності до злочинності; доведення до відома населення невідворотності покарання за вчинений злочин.

У цьому контексті поряд із зазначеною вище проблемою оголошення винуватим до рішення суду існує протилежна проблема. На фоні активного висвітлення події злочину, у переважній більшості випадків ЗМІ не відслідковують наслідки кримінально-процесуального провадження та не висвітлюють, чи засуджена була особа злочинця, яке покарання отримала і, що не менш важливо, особливо у випадку корупційних чи економічних злочинів, чи була відшкодована шкода від злочину, конфісковані кримінальні активи тощо.

5. Забезпечення необхідної відкритості діяльності національної поліції; формування позитивного іміджу, підвищення авторитету офіцерів поліції.

Попередньо згадувалось про те, що рівень довіри населення до ЗМІ вищий, ніж до поліції, а ЗМІ з тих чи інших причин схильні публікувати матеріали, які дискредитують систему поліції або випинають недоліки, проявляючи меншу цікавість до позитивних здобутків. При цьому на відміну від радянського періоду, у нинішньому демократичному суспільстві законними адміністративними методами поліція не може впливати на ЗМІ та свободу слова.

У зв'язку з цим уявляється доцільним посилення інформаційної політики національної поліції, а також створення власного конкурентоспроможного інформаційного контенту з відповідним матеріально-технічним забезпеченням останнього. На сьогоднішній день завдяки збільшенню користувачів соціальних мереж в системі Інтернет значно спрощують це завдання соціальні медіа. Проте, на наш погляд, можливості соцмереж використовуються національною поліцією обмежено. Станом на 19.11.2017 кількість підписаних осіб на facebook-сторінку Національної поліції України становить майже 24,5 тис осіб, між тим як кількість підписників сторінок осіб, які себе називають медіаекспертами, перевищує 250 тис осіб.

6. Формування правосвідомості, правової освіти та зацікавленості населення у співпраці з поліцією та протидії злочинності.

Виконання означених завдань навіть за умови усунення виділених проблем не є панацеєю у досягненні інтегрованості громадськості та поліції, між тим співпраця допоможе мінімізувати конфронтацію, налагодити комунікацію, знизити перманентне відчуття стурбованості населення, надати можливість брати участь в охороні правопорядку та впливати на свою безпеку; врахувати громадську думку та розуміти безпекові потреби населення; залучати населення не тільки до протидії злочинності, але й до допомоги та ресоціалізації жертв злочинів.

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ COMMUNITY POLICING
В ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ ДІЛЬНИЧНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
І ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ, ЯК ПЕРШОЇ КОМПЕТЕНТНОЇ ЛАНКИ
СПІВПРАЦІ З НАСЕЛЕННЯМ**

Хорт І.В.

*кандидат юридичних наук, головний спеціаліст відділу організації освіти
та науки управління професійної освіти та науки Департаменту персоналу,
організації освітньої та наукової діяльності
Міністерство внутрішніх справ*

Створення нової Національної поліції, це не просте перейменування правоохоронної структури, концепт якої дістався в спадщину ще від тоталітарного минулого. Нова поліція уособлює в собі нову парадигму реалізації державного управління в цілому та орієнтації державних органів на потреби конкретної громади зокрема.

«Впровадження» реформи поліції в Україні полягає у професійній роботі, формуванні довіри населення до поліції та бажанні побороти корупцію і кримінал», зазначив голова Національної поліції Сергій Князєв. «Правоохоронці і суспільство спільними зусиллями мають зробити кожную громаду безпечною, щоб жодне місто, жоден маленький населений пункт не залишилися без уваги поліції» [1].

Наразі методи діяльності поліції в Україні є перехідними з першочерговою орієнтацією на контролювання злочинності. Підхід до поліцейської діяльності, який передбачає взаємодію поліції та громади на засадах партнерства, на сьогодні в Україні тільки починає застосовуватися. Організаційна система діяльності поліції являється високо централізованою. Відповідальність за взаємодію із громадою була покладена не на кожного офіцера поліції, а на окремі підрозділи поліції, такі як служба дільничних офіцерів поліції, підрозділи по зв'язкам з громадськістю. Водночас варто зазначити, що служба дільничних офіцерів поліції у структурі Національної поліції України є однією